

Türkiye Geýdar Alyýewiň Azerbaýjandaky hökümdarlygyndan habarlymy?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Türkiye Geýdar Alyýewiň Azerbaýjandaky hökümdarlygyndan habarlymy? TÜRKİYE, AZERBAÝCAN'DAKİ HAYDAR ALİYEV SALTANATINI BİLİYOR MU

• *Bir zamanlar Elçibey'in sağ kolu olan Ali Kerimli Odatv'ye konuştu...*

“Bir millet, iki devlet”... Konu Azerbaycan olduğu zaman dillendirilen klasik cümle. Peki, gerçekten Azerbaycan'da olanları ne kadar biliyoruz? Kaçımız bu ülkedeki Aliyev saltanatından haberdarız? Kaçımız kardeşlerimizin onca zenginlik içerisinde mahkum edildiği yoksulluğun, ülke varlıklarının bir azınlığa peşkeş çekildiğinin bilincindeyiz? Bunun ötesinde Arap Baharı bayraktarlığı yapan, Suriye'yi iç işlerimiz ilan eden iktidar neden Azerbaycan'da hüküm süren anti-demokratik ve baskıcı rejim ile ilgili tek kelam dahi etmez? Bunların cevabını ve ülkenin içerisinde olduğu gerçek durumu Azerbaycan Halk Cephesi Partisi lideri Ali Kerimli'ye sorduk.

1. Sayın Kerimli, öncelikle 1993 yılında rahmetli Elçibey yönetiminin bir darbe ile devrilmesinin ardında yatan nedenleri ve bu olaydan sonra yaşanan süreci okuyucularımıza kısaca anlatır mısınız?

– Ebülfez Elçibey, 1992 yılında demokratik seçimlerle Cumhurbaşkanı seçildi. Derhal demokratik, ekonomik ve siyasi reformlara başladı. En önemlisi Sovyetlerden kalma, Rus ordusunun Azerbaycan'dan çıkmasına nail oldu. Türkiye ile çok sıkı müttefiklik münasebetleri kurdu. Türkiye ile birlikte

Avrupa'ya ve NATO'ya entegre olma siyaseti yürüttü.

Tabii ki, bu siyaset Rusya'da ve İran'da olan muhafazakar kurumları rahatsız etti. Ülkenin içinde de eski komünistler yeni hükümetten memnun değildi ve bir rövanş için fırsat kolluyorlardı. Böylece Rusya ve İran'ın belli çevreleri Azerbaycan'daki eski komünistler desteği ile Elçibey hükümetine karşı bir darbeyi hayata geçirdi. Eski komünist Haydar Aliyev 1993 yılında darbe sonucu iktidarı sahiplendi. Bundan sonra ülkemizde tam 18 yıldır, yolsuzluğa batmış, insan haklarını ihlal eden bir sülale iktidarının esiri oldu.

2. Dünyanın ve özellikle Türkiye'nin o dönemde halk tarafından seçilmiş iktidarın arkasında durmamasını siz neye bağlıyorsunuz?

– Bu olaylar olduğu zamanlarda, Berlin ve Varşova da dahil olmakla üzere bir çok Avrupa ülkesinde Rus ordusu bulunmaktaydı. Avrupa ülkeleri bu sebeple daha çok Doğu Avrupa ülkelerini Rusya'dan kurtarmak ve Avrupa-Atlantik alanına entegre etmekle meşguldüler. Başka bir ifadeyle o zaman Azerbaycan, hele Batı için çok uzak, ücra bir ülkeydi. Bize ilgi yoktu. Türkiye'de ise karmaşık da olsa o zamanki iktidar Azerbaycan ile çok sık kardeşlik ve müttefiklik münasebetlerinden rahatsızdı. Bir taraftan bazı liderler Ebülfez Elçibey'in Türk dünyasındaki büyük nüfuzunu kıskanıyordu, diğer taraftan ise Azerbaycan ile sıkı dostluğun Türkiye'nin Rusya ile münasebetlerinde zarar getireceğinden korkardı. Bütün bunlarla beraber darbe ile yüzleşen Elçibey hükümetine kardeş Türkiye beklenen desteği vermedi, aksine Haydar Aliyev ile sıkı temaslar kurdu.

3. Peki zaman zaman cılız bir şekilde anti-demokratik uygulamaları ve seçimlerde yaşanan hukuksuzluklar nedeniyle eleştirilen Aliyev yönetiminin bu uygulamalarının Batı ve Türkiye tarafından göz ardı edilmesini neye bağlıyorsunuz?

– Dünya son yıllarda hızlı şekilde değişiyor. Şimdi demokrasi ve insan haklarına daha çok önem veriliyor. 90'lı yıllarda ise

lkeler daha çok pragmatik ekonomik ve diğerk ilgilerini temin etmeye çalışıyorlardı. 90'lı yıllarda Haydar Aliyev'in yürüttüğü siyaset, demokrasi ve insan haklarını göz önünde bulundurmazsak, o zaman bir bakımdan Türkiye'nin de Batı'nın da ilgisine uygundu. Çünkü bir taraftan Haydar Aliyev, Azerbaycan'ı Rusya'nın liderlik ettiğ-i, Bağımsız Devlet Topluluğ-u'na (BDT) ye yaptı.

Rusya'nın Azerbaycan'daki etkisini onardı, diğerk taraftan ise petrol ve gazı Batılı şirketlere sattı. Dünya pazarına ıkarılan Azerbaycan petrol ise Türkiye zerinden Bak-Ceyhan petrol boru hattıyla taşındı. Başka bir ifadeyle Azerbaycan'a ilgisi olan devletlerin her biri Azerbaycan'dan bir şeyler kazandı ve uzun süre Azerbaycan halkının haklarının çiğnenmesine göz yumdu.

4. Bu bağlamda genel olarak Türkiye ve mevcut iktidarın Azerbaycan politikalarını nasıl buluyorsunuz? Başbakan Erdoğ-an'ın Suriye'yi ve Esad'ın anti-demokratik uygulamalarını Türkiye'nin 'kendi iç meselesi' olarak değ-erlendirirken 'bir millet, iki devlet' söylemine rağ-men Azerbaycan'da yaşananlara sessiz kalmasını nasıl değ-erlendiriyorsunuz?

– Tabii ki, hem Türkiye'nin, hem de bütün dünyanın Azerbaycan halkının yürüttüğü demokrasi mücadelesine daha hassas olmasını umuyoruz. Uzun zaman halkımız otoriter rejimle mücadelede bütün dünyanın ilgisizliğ-inden şikayetçi idi. şimdi şartların değ-iştiğ-ini düşünüyorum. Türkiye'nin de dış politikasında ciddi değ-işiklikler görülmektedir. Türkiye'nin, «Arap Baharı» ile bağılı çevresinde izlediğ-i aktif siyaseti doğ-ru buluyorum. Aynı zamanda son zamanlarda Türkiye liderlerinin halklara destek olan ıkışları çoğ-almıştır. Türkiye Başbakanı Sayın Erdoğ-an şimdi açıkça, nerede halklarla diktatörler arasında bir mücadele varsa, Türkiye Cumhuriyeti'nin her zaman halkların yanında olacağ-ını söylüyor.

Bugünlerde Dışışleri Bakanı Sayın Davutoğ-lu'nun «İktidarların atadan oğ-ula getiğ-i zamanlar artık geçmiştir» ifadesi, Azerbaycan kamuoyunda ciddi ilgi yaratmıştır. Azerbaycan'da

şimdi Suriye'ye benzer bir durum yoktur. Umut ediyorum ki, hiç olmayacak. Biz ülkemizde demokrasiye huzurla, kansız kavuşacağımıza inanıyoruz. Umut ediyoruz ki, halkımızın demokrasi uğrunda mücadelesi daha da kuvvetlendikçe önceki yıllardan farklı olarak bu defa Türkiye'nin hem kamuoyundan, hem iktidarından, hem muhalefetinden, halkımız daha ciddi destek alacaktır.

5. Geçmişte Türkiye'ye ve dolayısı ile AKP iktidarına kırılgan olduğunuz yolunda beyanatlarınız olmuştu. Bu kırılganlığınızın sebepleri nelerdir?

– Zamanında böyle açıklamalarımız oldu. Biz Türkiye'yi çok seviyoruz. Açıkça söylüyoruz ki, Türkiye bizim için hiç bir ülkeyle mukayese olunmayacak kadar yakındır, kardeş devlettir, ama buna bakmayarak zaman zaman Türkiye'nin Azerbaycan siyasetini tenkit etmiştik. Azerbaycan'da seçimlerin hileyle yapıldığını bütün dünyanın bildiği ve kabul ettiği bir gerçektir. Her seçimden sonra AGİT'in ve AB'nin 40'dan fazla gözlemcisi, seçimlerin özgür ve demokratik olmadığını beyan etmiştir. Maalesef, Türkiye'den gelen gözlemciler herkesin gördüğü ihlalleri, noksanları görmüyordu. Bizim de eleştirilerimiz bununla ilgilidir.

Türkiye dış politikasındaki aşıkâr görülen değişikliklere göre umut ediyoruz ki, bu yanlışlar artık arkada kalacak. Hazırda Türkiye, eğer komşu Arap ülkelerinin demokratikleşmesinde bu kadar önem veriyorsa, umuyoruz ki, kardeş Azerbaycan'ın da bir an önce demokratikleşmesinden yana olacaktır. Hem de bu gözlemimiz yalnız iktidardan değil, Türkiye'nin muhalif partileri ve basınının da halkımızın mücadelesine daha duyarlı yaklaşmasını bekliyoruz.

6. Karabağ konusunda Türkiye'de bilinmeyen pek çok konu var. Örneğin bölgede bulunan çok sayıda birliğin Aliyev yönetimi tarafından "bunlar Halk Cephesi'ne bağlıdır" diye dağıtılması ile toprakların savunmasız bırakılarak Ermeni işgaline davet çıkarılması gibi. Bunları göz önünde tutarsak bugün İlham Aliyev'in zaman zaman yaptığı şahince açıklamaların bir göz

boyamadan ibaret olduğunu söyleyebilir miyiz?

-Çok güzel bir konuya değindiniz. Karabağ savaşıyla ilgili Türkiye’de bilinmeyen çok şey var. Evvela, Türkiye’de kardeşlerimizin anlamakta zorluk çektiği bir mesele şudur ki, nasıl oldu da 3 milyon nüfuslu Ermenistan, 9 milyon nüfuslu olan Azerbaycan’ın topraklarını işgal etti. Nasıl oldu ki, biz savaşı kaybettik? İzah ediyorum... Ermenistan ile aramızdaki savaş Sovyetler Birliğini’nin son yıllarında zaten başlamıştı. Sovyetler Birliği, Ermenistan’ın ordusunun kurulması için her türlü yardımları ederek, yeni kurulan Ermenistan ordusunun silahlandırılmasına imkan verirken, Azerbaycan’ın ordu kurmasını engelliyordu. Üstelik Azerbaycan’daki av silahlarını bile halktan topluyordu.

Topraklarımızı yalnız Halk Cephesi’nin çağrısıyla oluşmuş gönüllü birlikler müdafaa ediyordu. Bütün bunlar da Ermenilerin işine gelmediğinden, sonraki aşamada mesela Hocalı Katliamı ve Şuşa’nın işgali zamanında Rusya ordusunun birlikleri, Ermeni birlikleriyle halkımıza karşı savaştı ve topraklarımızı birlikte işgal ettiler.

1992 yılında Azerbaycan Halk Cephesi başkanı Ebülfaz Elçibey’in Cumhurbaşkanı seçilmesi ile durum değişti. Azerbaycan hızla ordusunu kurmaya başladı. Azerbaycan ordusu bir kaç ay içerisinde Ermenilerin işgal ettiği Karabağ’ın yüzde 40’ını işgalden kurtardı. Karabağ’ın bir çok yerine Azerbaycan bayrağı dikildi. Maalesef, yeniden Rusya’nın devreye girmesiyle Elçibey hükümeti devrildi. İktidara gelen Haydar Aliyev ise sizinde hatırladığınız gibi Elçibey hükümetinin kurduğu 33 askeri birliğini, «Halk Cephesi hükümeti tarafından kurulmuştur» nedeniyle lav etti.

Topraklarımız savunmasız kalınca, Ermenistan ordusu, sivil halkın yaşadığı 6 bölgeyi birbiri ardına işgal etti. Böylelikle, Azerbaycan topraklarının yüzde 20’si düşman tarafından işgal edildi. Türkiye halkının çoğunun bilmediği daha bir mühim mesele var ki, Elçibey hükümeti zamanında Azerbaycan ile Ermenistan arasında Karabağ konusunda görüşmeler yapılıyordu, ama o zaman şimdiki zamandan farklı

olarak Türkiyede Rusya ve ABD ile birlikte aracılık eden devletlerden biriydi. O zaman bizim hükümet görüşmelerde Rusya'nın Ermenistan'ın dostu ve bölgede ilgisi olan devlet gibi, Türkiye ise Azerbaycan'ın dostu ve bölgede ilgisi olan devlet gibi, ABD ise büyük süperdevlet olarak aracılık misyonunu yüklenmesine nail olunmuştu.

Haydar Aliyev iktidara geldikten sonra AGİT Minsk grubu eş başkanları yeniden belirlendiğinde Rusya ve ABD öz aracı statüsünü saklasa da aracılar masasındaki Türkiye'nin yerini Haydar Aliyev'in rızasıyla Fransa aldı. Şimdiki Azerbaycan yönetiminin, ülkemizin asıl çıkarlarına zıt davranışları o kadar çoktur ki, bunların hepsi bir muhasebeye sığmaz. Toptan şunu söyleyebilirim ki, İlham Aliyev ve hükümetinin vatanperverlik konusundaki çıkışları, halkımızın çoğunluğunda alay ve acı gülümsemelere sebep olur.

7. İktidar ve onun araçları sizi 'yalancılıkla' ve Azerbaycan'ın (olmayan) sorunlarını dünyaya duyurarak ülkenin iç işlerine müdahaleye zemin hazırlamakla suçluyor. Bu konuda ne diyorsunuz?

– Evvela, bilginin bu kadar çabuk yayıldığı şimdiki zamanda, ülkede başveren olayları gizlemek mümkün değildir. Mesela, Kuzey Kore'de muhalefet hiç yoktur. Dünya oradaki iğrenç diktatörlüğü bilmiyor mu? Bu örnekleri artırmak mümkündür. Şimdi dünya kamuoyundan bir şeyler gizlemek mümkün değildir. Dışarıdan iyi görünmek için, iyi olmak lazımdır. İkincisi, Azerbaycan hükümetinin en büyük çürük icraatlarını bizler bilsek de, bunlar hakkında asıl belgeleri bizler de, The Washington Post, New York Times, Guardian, TheTelegraph, The Economist, Der Spiegel, CNBC TV, ARD TV ve dünyanın diğer etkin basın ve televizyonlarının programlarından elde ediyoruz.

International Transparency teşkilatının hesabına göre hazırda Azerbaycan yönetimi dünyanın en çok yolsuzluk yapılan hükümetlerinden biridir. Dünyanın bütün nüfuzlu hukuk müdafaa teşkilatları ülkemizdeki siyasi ve vicdan tutuklularının

hakkında yazıyor. AGİT, AB, Avrupa Konseyi gibi etkin kurumlar kendi raporlarında ülkemizdeki seçimlerin her zaman hileyle geçirildiğini yazıyor.

Hiç devletini ve milletini seven bir yönetim halkını bu gibi emelleri yüzünden rezil rüsve eder mi? Bütün bunlardan sonra biz muhalefetin susması neyi değiştirir? Şimdi biz riskli olsa da bu problemler hakkında konuşuyoruz ve dünya düşünüyor ki, Azerbaycan'da hazırda yönetim baskıcı ve yozlaşmış olsa da, halkın onu müsterih yollarla değiştirme çabası devam ediyor, bu ülkede demokratik potansiyel hala daha var. Ama biz tamamen sussak, o zaman ülkemiz dışarda Kuzey Kore gibi görünür. Dile getirmek istediğim, herkesin susturulduğu ülke Azerbaycan, dışarıdan bakınca daha mı güzel görünür?

Dış müdahaleye gelince ise demeliyim ki, bu devleti şimdi onu yöneten ahlaksızlar değil, bizler kurduk, bu yolda çok şehit verdik. Gerekirse yeniden bu devlet için bizler ölüme bile gideriz. Hiç kimseyi ülkemize müdahaleye çağırmıyoruz. Halkımızın demokratik potansiyeli çok güçlüdür. Muhammed Emin Resulzade ve Ebülfez Elçibey emanetçileri olan bizler, ülkemizde demokrasiyi hiç bir müdahale ve silahla karşılık vermeden sivil yolla yeniden sağlayacağız.

8. İnsan hakları ve demokrasi konularını bir tarafa bırakırsak sıklıkla ülkenizde iş yapan Türkiyeli işadamlarından Azerbaycan'da yolsuzluk ve rüşvetin yaygınlığı hakkında şikayetler duyuyoruz. Bu iddialara ne diyecekseniz? Mevcut iktidar ve onun önde gelenleri bu iddiaların neresinde yer alıyor?

– Ülkemizde rüşvetçiliğin ve yolsuzluğun geniş şekilde yayılmasıyla ilgili iddialar doğrudur. Azerbaycan'ı yönetenlerin en başında gelenleri de bu işle meşguldür. Rüşvet ve yolsuzluk bir taraftan halkın haklı itirazına neden olurken, diğer taraftan dış sermayenin ülkemize gelişini, ekonomik kalkınmayı engelliyor. Neticede Azerbaycan ekonomisi tamamen petrol ve doğalgaz asıllı duruma düşüyor, ama bu problemler yalnız ayrı ayrı şahısların aç gözlülüğü ile ilgili

değil, sistemle ilgilidir. Bağımsız yargının, özgür basınının, halk tarafından seçilmiş parlamenterin olmadığı ülkelerde rüşvet ve yolsuzluğun geniş şekilde yayılması tabiidir. Azerbaycan muhalefetine esas hedeflerinden biri de rejim değişikliğinden sonra rüşvet ve yolsuzlukla mücadeledir.

9. Azerbaycan'ın sahip olduğu yeraltı zenginlikleri ile halkın yaşam standartları arasında çok büyük bir uçurum var. Bunun sebepleri nelerdir? İktidara gelmeniz durumunda bunu düzeltmek adına neler yapacaksınız?

-Tespitiniz çok doğrudur. Azerbaycan'ın esas sorunlarından biri de tabakalaşmadır. Bu ülkenin başkanı, valileri, sonra da önde gelen bürokratları ülkenin en zenginleridir. Ülke servetinin mutlak çoğunluğu onların elindedir. Halkın büyük çoğunluğu ise oldukça fakir yaşıyor. Hedeflerimizden biri de ülke servetlerinin daha adaletli bölünmesi için sosyal adalet prensibine önem vermektir.

10. Son dönemde yabancı kaynaklardan Azerbaycan'ın İsrail ile çeşitli askeri anlaşmalar yaptığını öğreniyoruz. Buna bağlı olarak İran'a yönelik olası bir askeri müdahalede Azerbaycan'ın bu işin içine çekileceği yönünde kaygılarım var. Bu kaygıları paylaşıyor musunuz?

– Bu yakınlarda İran'ın Dışişleri Bakanı Salihî'nin de itiraf ettiği gibi, İran ahalisinin yüzde 40'ı Azerbaycan Türkleri soydaşlarımızdır. Biz komşu İran'a askeri müdahalenin taraftarı değiliz. Tabii ki, İran'ın bir nükleer devlet olmasını da istemiyoruz. Düşüncemiz, ya İran bütün uluslararası gözetime ülkesini açıp nükleer silah yaratmaya hazırlanmadığını göstermeli ya da uluslararası birlikler İran'ın nükleer programdan imtinasına barışçıl çözüm için aracılık etmelidir.

Azerbaycan hükümeti şunu beyan ediyor ki, İran'a karşı askeri müdahaleler başlasa bile kendi topraklarından böyle bir müdahaleye izin vermeyecek. Düşünceme göre, Azerbaycan ve Türkiye hükümetlerinin yarattığı Stratejik İşbirliği Şurası

formal değil işlek bir kurum olmalıdır. Bölgemizde gelişmekte olan bu gibi meselelerin hepsinde birlikte müzakere edilmeli ve alakalandırılan siyaset yürütülmelidir.

11. Azerbaycan'da genel olarak insan hakları ihlalleri hakkında bilgi verebilir misiniz? Gazetecilere yönelik baskılar, adam kaçırma, faili meçhuller, bürokrasi terörü gibi...

– Maalesef, ölkemiz insan hakları sınırlandırılmış devletler sırasındadır. Haydar Aliyev ve oğlu İlham Aliyev'in iktidarda olduğu bütün 18 yıl boyunca, he zaman ölkemizde siyasi tutuklular oldu. Bu yıllar toplamında 1000'in üzerinde insan siyasi tutukluluk hayatı yaşadı. Hukuk müdafaacılarının hesaplamasına göre, halihazırda, içinde bazı gazeteciler de olmakla beraber 60'ın üzerinde siyasi tutuklu bulunuyor. Onların 16 tanesi AMNESTY International tarafından vicdan tutuklusunu ilan edildi. Ölkede barışçıl miting ve yürüyüşler bile yasaktır. Basın, özellikle televizyonlar hükümetin tam olarak kontrolündedir.

Televizyonların ekranı muhalefet liderleri için kapalıdır. Muhalefet partilerine her yerde baskı var. Başkanı olduğum Azerbaycan Halk Cephesi'nin Genel Merkezi 6 yıldır hükümet tarafından kanunsuz olarak elimizden alınmıştır. Hatta yeni bir yer kiralamak, orada işlerimizi teşkil etmeye de imkan vermiyor. 6 yıldır ki, hükümet benim yurt dışına çıkmama yasak koyup, bana pasaport vermiyor. Ama bütün bu kısıtlamalar bizim demokrasi uğrunda mücadelemizin karşısına geçemez.

12. Türk halkına bir mesajınız var mı? Varsa nedir?

– Halkımız sizleri gerçekten de kendisine kardeş bilir. Sizleri inciten her şey bizi de incitir. Sizleri mutlu eden her şey bizleri de mutlu ediyor. Türkiye'nin gündeminde ne varsa bizim muhalefete yakın ve bağımsız basının da gündeminde aynı meseleler var. Maalesef, aynı duyarlılığı Türkiye basınında birçok hallerde göremiyoruz. Azerbaycan'da çok insan Türkiye televizyonlarını izliyor. Milyonlarca Azerbaycanlı

haber programlarında bir kere bile Azerbaycan'dan bahsedilmemesine kırılıyor.

Türk halkına demek istiyorum ki, Azerbaycan demokratik oldukça size daha yakın olacak. Türkiye'nin bölgedeki rolünün daha da güçlenmesini istemeyen bir kuvvet, halkımızdan asla destek alamaz. Demek istiyorum ki, Azerbaycan demokratik bir devlete çevrilmesi sizlerin sadece manevi talebinize değil, hem de Türkiye'nin devlet ilgisine de uygun olur. Bunu şunu göre söylemiyorum, ülkemizin demokratikleşmesiyle ilgili sizden hususi beklentilerimiz var...

* * *

Her ne kadar kardeş olsak da ülkemizin demokratikleşmesi mesuliyeti tam olarak bizim kendi meselemizdir. Biz kendimiz ülkemizde demokrasiyi üçüncü defa ve bu defa daimi olarak yeniden ilan edeceğiz.

Rahmetli Elçibey'i tanıyan, onunla mesai harcamış bir insan olarak tüm baskılara rağmen Sayın Kerimli gibi vefakâr ve cefakar insanların varlığı beni Azerbaycan'ın geleceği konusunda inanılmaz derecede umutlandırdı. Aliyev hanedanı tarafından sesi kısılan Azeri kardeşlerimizin sesine kulak verelim. Zira azadlığın şairi büyük üstat Vahapzade'nin dediği gibi "Bizlerden hem evvel, Hem sonra Veten var."

K. Murat YILDIZ

twitter: @kmyildiz,

Odatv.com Publisistika